

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 7

София, 20 май 2003 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Румен Янков

Членове: Георги Марков

Димитър Гочев

Неделчо Беронов

Маргарита Златарева

Васил Гоцев

Людмил Нейков

Живан Белчев

Пенка Томчева

Лазар Груев

при участието на секретар-протоколита Милка Бонева разгледа в закрито заседание на 20 май 2003 г. конституционно дело № 4/2003 г., докладвано от съдията Пенка Томчева.

Делото е образувано на 5 март 2003 г. по искане на 48 народни представители от XXXIX Народно събрание за установяване противоконституционност на чл. 106 а, чл. 112 г, ал. 1, т. 2 и 3, чл. 164 а, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката и енергийната ефективност, ЗЕЕЕ, обнародван в ДВ, бр. 64/99 г., изм. ДВ, бр. 1/2000 г., бр. 108/2001 г., бр. 63/2002 г., бр.9/2003 г., и на § 68 и § 69, ал. 15 от преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗЕЕЕ, ДВ, бр.108/2001 г.

С определение от 13 март 2003 г. искането е допуснато за разглеждане по същество. Конституирани са като заинтересувани страни

Народното събрание, Министерският съвет, министърът на енергетиката и енергийната ефективност, Федерацията на потребителите в България и Комисията по търговия и защита на потребителя.

От изложението следва, че вносителите виждат противоречие с разпоредбите на чл. 19, ал. 1 и 2 от Конституцията, не поотделно на всеки от оспорените текстове от енергийния закон, а на въведената чрез тях система за индивидуално отчитане на ползваната топлинна енергия в сгради-етажна собственост. Поддържа се, че с въвеждането на една определена система за продажба на топлинна енергия и за дяловото ѝ разпределение принципът на свободна стопанска инициатива по чл. 19, ал. 1 от Конституцията и “принципите на свободен избор и на равенство” по чл. 19, ал. 2 от Основния закон са нарушени, като са заместени от “принципа на натрапване на правоотношения”. Потребителите са лишени от средства за защита, а наред с това се нарушава неприкосновеността на жилището по чл. 33, ал. 1, както и достъпът до информация по чл. 41 от Конституцията, сочат вносителите. За противоконституционност на чл. 106 а ЗЕЕЕ в искането не са посочени никакви съображения.

Становищата на Народното събрание, на Министерския съвет и на министъра на енергетиката и енергийната ефективност са, че с оспорените разпоредби са създадени условия за лоялна конкуренция между топлопреносните дружества и между дружествата за топлинно счетоводство и те не са в противоречие с конституционни норми.

Федерацията на потребителите в България поддържа, че е създадено монополно положение за топлофикационните дружества и търговците за дялово разпределение, към които “потребителят се закрепостява”.

За да се произнесе, Конституционният съд взе предвид следното:

Оспореният частично чл. 112 г ЗЕЕЕ определя дяловото разпределение на топлинната енергия между потребителите в сгради-етажна собственост да се извършва от топлопреносното предприятие или от търговец, определен от потребителите в сградата и отговарящ на

условията на наредбата по чл. 95, ал. 3 от закона. В техническо отношение са посочени няколко условия и те са:

- наличието на средства за търговско измерване на топлинната енергия в абонатната станция - чл. 112 г, ал. 1, т. 1 ЗЕЕЕ, неоспорен;

- наличието на средства за отчитане на дяловото потребление за отопление, каквито са индивидуалните топломери, отчитащи пряко количеството консумирана топлинна енергия в имотите, или индивидуалните разпределители заедно с регулираща арматура, монтирана върху всички отоплителни тела в отделните имоти - чл. 112 г, ал. 1, т. 2, оспорен;

- наличие на индивидуални водомери за топла вода - чл. 112 г, ал. 1, т. 3, оспорен. С § 68 ПЗР към ЗИД на ЗЕЕЕ е определен срок, в който потребителите на топлинна енергия в сгради-етажна собственост са задължени да комплектуват имотите си със средства за отчитане на дяловото потребление съгласно чл. 112 г, ал. 1 т. 2 и 3 от закона. За потребители, които не са изпълнили предписанията по § 68, с оспорения чл. 164, ал. 1, т. 4 ЗЕЕЕ е предвидено административно наказание глоба от 100 до 500 лв.;

Относно противоречието на чл. 112г, ал. 1, т. 2 и 3 ЗЕЕЕ и § 68 ПЗР към ЗИД на ЗЕЕЕ, ДВ, бр. 108/2001 г. с чл. 19, ал. 1 и 2 от Конституцията.

Свободната стопанска инициатива по чл. 19, ал. 1 от Конституцията като конституционно начало, на което се основава икономиката в Република България, не следва да се разбира буквално като абсолютна, несъгласувана и безконтролна свобода на икономическо поведение на всички стопански субекти. Подобно схващане за свободата на стопанската инициатива би довело до хаос, доколкото липсата на държавно регулиране на стопанските дейности по законодателен ред представлява обективна предпоставка за това. В този смисъл Конституционният съд се е

произнесъл и с Решение № 6/97 г. по к. д. 32/96 г., Решение № 18/97 г. по к.д. 12/97 г., Решение № 4/99 г. по к.д. 31/98 г. и др.

Създаденият с чл. 112 г, ал. 1 ЗЕЕЕ регламент, съгласно който дяловото разпределение на топлинната енергия между потребителите в сгради-етажна собственост се възлага на топлопреносното предприятие или на търговец, отговарящ на специални условия, който е избран /определен/ от потребителите, е израз на необходимото държавно регулиране в тази област.

С уредбата по чл. 112 г ЗЕЕЕ, в изпълнение на “договора при публично известни общи условия” за продажбата на топлинна енергия на потребители за битови нужди, включително за общите части в сгради-етажна собственост по чл. 106 а ЗЕЕЕ, не се засягат конституционните принципи по чл. 19 от основния закон, защото:

а/ вместо недопустимия от чл. 19, ал. 2 от Конституцията монополизъм на едно дружество или търговец е осигурена възможност потребителите да избират стопанския субект, който да извършва дяловото разпределение на топлинната енергия в сгради-етажна собственост. Това може да бъде топлопреносното предприятие или някой измежду регистрираните по съответния ред търговец. Наличието не на един, а на няколко правни субекта, на които законът предоставя възможността да извършват тази дейност, изключва монополизма и създава условия за лоялна конкуренция между тях. Едновременно с това е и своеобразна форма за защита на потребителя;

б/ естеството и особеностите на етажната собственост като специфична групово организация на множество отделни собственици на жилищни имоти в една сграда, обединени от обща основа и общ покрив, само по себе си позволява индивидуализация на правоотношенията за някои видове услуги, като електроснабдяване, водоснабдяване, топлоснабдяване и пр., в границите на цялата етажна собственост, при което обвързаността на всеки отделен жилищен имот от сградата се

обуславя от взетото по съответния ред решение на общото събрание на етажната собственост. Предвид на това тезата на вносителите за “натрапени правоотношения” не намира подкрепа. Условие за сключване на договори за дялово разпределение е наличието на решение на общото събрание на етажната собственост за това, а то от своя страна е израз на волята на мнозинството от потребителите.

С оспорения § 68 ПЗР към ЗИДЗЕЕЕ е даден срок до 30.09.2002 г., в който потребителите на топлоенергия в сгради-етажна собственост са задължени да комплектуват имотите си със съответните средства по чл. 112 г, ал. 1, т. 2 /индивидуални топломери, отчитащи пряко количеството консумирана топлинна енергия или индивидуални разпределители заедно с регулираща арматура, монтирани върху всички отоплителни тела в отделните имоти /и по чл. 112 г, ал. 1, т. 3/ индивидуални топломери за топла вода/. На основата на вече изложеното тази разпоредба, която няма самостоятелно действие, също не противоречи на конституционни принципи и норми и в частност на чл. 19, ал. 1 и 2 от Конституцията, независимо от съдържащия се в нея императив. Договорните отношения не изключват възможността за срочно изпълнение на определени задължения по договора дори когато срокът е посочен в закона, а не е уговорен между страните. Подобно законово обвързване със срок има стимулиращо предназначение и същото действие, без оглед на това, дали съответните съконтрагенти, в случая потребителите, са били “задължени” или не за спазването му. Очевидно този императив е ползван като основание на друга законова разпоредба - чл. 164, ал. 1, т. 4 ЗЕЕЕ.

Относно противоконституционността на чл. 164, ал. 1, т. 4 ЗЕЕЕ.

С оспорения чл. 164, ал. 1, т. 4 ЗЕЕЕ, ако собственик на имот в сграда-етажна собственост не комплектува отоплителните тела в имота си със средства за отчитане дяловото потребление на топлинна енергия по чл.

112 г, ал. 1, т. 2 и 3 в предвидения в закона срок или ги демонтира, ако не подлежи на по-тежко наказание, се наказва с глоба от 100 до 500 лева.

Искането и в тази част съдът намира за неоснователно.

Общите положения на ЗЕЕЕ уреждат обществените отношения в енергетиката, свързани с държавното управление, регулиране и ефективно използване на енергията и енергийните ресурси, както и разпределението и реализацията ѝ. Наред с това прогласената цел на закона е да гарантира ефективното използване на енергията за задоволяване на потребностите на обществото. Съдът счита, че тези две отправни точки трябва да бъдат съобразени при преценката дали текстът е противоконституционен.

Според чл. 106, т. 2 и 3 ЗЕЕЕ потребителите, извършващи стопанска дейност купуват топлинна енергия, като сключват договор при общи условия с независим производител или топлопреносно предприятие. За разлика от тях, според чл. 106 а от закона, този род продажби на потребителите за битови нужди, се осъществява при публично известни общи условия, предложени от топлопреносното предприятие и одобрени от Държавната комисия за енергийно регулиране, наричана по-нататък “комисията”. Както е посочено в Глава трета от ЗЕЕЕ, тя е държавен орган към Министерския съвет, овластен да извършва държавно регулиране в областта на енергетиката.

Наистина, комисията одобрява както общите условия, така и публично известните общи условия, но различният режим на сключване на сделките е очевиден. В първия случай е налице автономия на договарянето, докато вторият съдържа елемент на административно регулиране. Това е така, защото публично известните общи условия, според употребения в закона израз “влизат в сила в едномесечен срок от публикуването им без да бъдат приети от купувача”. Не налага друг извод обстоятелството, че в чл. 106а, ал. 3 ЗЕЕЕ е предвидена възможност в месечен срок от влизането им в сила потребителите да предложат различни условия. Разпоредбата е привидно диспозитивна тъй като нормата не

изключва регулирането. И това е така, защото предложените различни условия могат и да не бъдат приети от топлопреносното предприятие. И още нещо, което е съществено – “различните условия” очевидно не могат да изключат измерването на топлинната енергия, която се осъществява чрез индивидуални топломери, тъй като без тях публично известения договор при общи условия не би имал предмет. За пълнота тук трябва да се отбележи, че отказът да се ползва топлинна енергия от потребител за битови нужди, до въвеждането на топлинното счетоводство, всъщност е отказ да се сключи сделка и не попада под хипотезата на чл. 106а, ал. 3 ЗЕЕЕ.

Обсъденото по-горе в чл. 112 г, ал. 1, т. 2 и 3 ЗЕЕЕ задължение за потребителите на топлинна енергия и гореща вода за битови нужди е предвидено в закона. То е израз на прогласеното държавно регулиране и ефективно ползване на енергията. В този смисъл неизпълнението е допустимо да бъде санкционирано по реда предвиден в чл. 164 ЗЕЕЕ.

На последно място тази санкция не трябва да се отъждествява с допълнително заплащане на топлинна енергия завишена с 10 на сто, предвидено в § 69, т. 15 ЗЕЕЕ. Както е отразено по-долу в мотивите на решението то е елемент от заплащането на консумираната топлинна енергия.

По изложените съображения съдът приема, че текстът не е противоконституционен.

Относно противоконституционността на § 69, ал. 15 от преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗЕЕЕ.

Оспорената ал. 15 на § 69 от ПЗР към ЗИДЗЕЕЕ съдържа две разпоредби: първата, че за прилагане на дялово разпределение е необходимо инсталирането на съответните средства за отчитане на топлоенергията в най-малко 90 на сто от отопляемия обем в сградата; и

втората, че за потребители, които не са инсталирали такива средства, енергията за отопление се изчислява пропорционално на отопляемия обем със специфичен разход на сградата, завишен с 10 на сто. От съдържанието на искането следва, че вносителите виждат противоречие с Конституцията на § 69, ал. 15 не изцяло, а само в частта, с която неинсталиралите отчитащи средства потребители ще заплащат ползваната от тях топлоенергия със съответно завишение с 10 на сто .

Искането за противоконституционност на § 69, ал. 15 в посочената част е неоснователно. С оспореното от вносителите десетпроцентно увеличение на стойността на ползваната топлоенергия от потребители, които не са инсталирали в жилищата си съответните топлоотчитащи средства, не са нарушени конституционни норми, в т.ч. на чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

Доколко десетпроцентното увеличение по § 69, ал. 15 ЗЕЕЕ може да се третира като поставяне в неравностойно икономическо положение потребителите, които не са инсталирали топлоотчитащи средства, по отношение формиране стойността на ползваната от тях топлоенергия, е въпрос на конкретни изчисления, съпоставки и анализи. Резултатите може да се окажат както по-неблагоприятни, така и по-благоприятни или еднакви при сравнение на стойността на топлоенергията при потребители, които са монтирали такива средства. Това обаче не влияе на конституционосъобразността на разпоредбата относно изискването по чл. 19, ал. 2 от Конституцията за защита на потребителя, щом като от волята на потребителите зависи да изберат предпочитания от тях начин за заплащане на топлоенергията – със или без съответни средства за отчитане, респ. със или без договори за топлинно счетоводство.

За противоконституционността на чл. 106 а, чл. 112 г., ал. 1, т. 2 и 3 ЗЕЕЕ с чл. 33 и 41 от Конституцията.

Твърдяното и немотивирано противоречие на чл. 106 а, чл. 112 г, ал. 1, т. 2 и 3 ЗЕЕЕ с конституционните разпоредби на чл. 33 относно неприкосновеността на жилището и на чл. 41, свързано с правото да се търси, получава и разпространява информация, не намира опора в сочените или други разпоредби на Конституцията. Достъпът до жилищата на потребителите за монтаж и за отчитане показателите по съответните средства (топломери, разпределители, водомери за топла вода) и дължимата информация за количеството на получената от потребителите топлоенергия са въпроси, които се уреждат с договорите. При нарушения или неизпълнение на поетите с договора задължения заинтересованите могат да търсят правата си по общия исков ред.

По изложените съображения на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията и съгласно чл. 22, ал. 1 от ЗКС Конституционният съд

Р Е Ш И

Отхвърля искането на 48 народни представители от XXXIX Народно събрание за установяване противоконституционност на чл. 106 а, чл. 112 г., ал. 1, т. 2 и 3, чл. 164 а, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката и енергийната ефективност, ЗЕЕЕ, обнародван в ДВ, бр.64/99 г., изм. ДВ, бр. 1/2000 г., бр.108/2001 г., бр.63/2002 г., бр.9/2003 г., и на § 68 и 69, ал. 15 от преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗЕЕЕ, ДВ, бр. 108/2001 г.

Председател:

Румен Янков

Членове:

Георги Марков

Васил Гоцев

Димитър Гочев \

Людмил Нейков

Неделчо Беров

Живан Белчев

Маргарита Златарева

Пенка Томчева

Лазар Груев